

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Rahvuskaaslaste programm – kuidas edasi?

Madis Lepajõe

HTM asekanstler
rahvuskaaslaste programmi nõukogu esimees

17.09.2015

Rahvuskaaslaste programm 2014-2020

- Rahvuskaaslaste programmi 2009-2013 jätk, kinnitatud valitsuse poolt 30.01.2014.
- Programmi haldab Haridus- ja Teadusministeerium, juhib 9-liikmeline partnerite esindajatest ja ekspertidest koosnev nõukogu.
- Programmi rahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kultuuriministeeriumi eelarvetest, Välisministeerium toetab elluviimist oma põhitegevuse kaudu.
- Programmi üldeesmärk on, et välismaal elavatel eestlastel oleks side Eesti ja eesti kultuuriga, nende võimalik naasmine oleks lihtne ning et kasvaksid võimalused levitada välismaal Eesti kohta objektiivset infot ja talletada välismaist eesti kultuuripärandit.

Programmi meetmed ja rahastamine

- Programm koosneb neljast meetmest:
 - 1) välismaa koolides eesti keele ja eesti keeles õpetamise ning väliseestlaste Eestis õppimise toetamine;
 - 2) välismaal eesti kultuuri säilitamise ja eestlaste ühtekuuluvustunde kujundamise toetamine;
 - 3) väliseesti kultuuripärandi kogumise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise toetamine;
 - 4) väliseestlaste Eestisse tagasipöördumise soodustamine.
- Prioriteediks on haridus ja eesti keele õpe.
- Programmi kavandatud eelarve perioodil 2014-2017 on 753 004 eurot aastas, sellest 457 000 eurot aastas panustame haridustegevustesse.

Programmi partnerid

- Lai ring Eestis ja välismaal.
- Välismaal üle 100 eesti organisatsiooni (koolid, seltsid, keskorganisatsioonid, arhiivid jm).
- Võtmepartnerid Eestis: MTÜ Eesti Instituut, Rahvusarhiiv, SA Archimedes, Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, MTÜ Eesti Kultuuriseltside Ühendus.
- Programmi elluviimisega otseselt seotud ministeeriumid: Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, Välisministeerium, Siseministeerium.

Haridus ja eesti keele õpetus (1)

- Programmi olulisim meede nii sihtgrupi, tegevuste hulga kui ka rahastamise mahu poolest.
- Jätkame omaksvõetud tegevustega (eesti koolide toetamine välismaal, lastelaagrid, õpetajate täienduskoolitus, õppematerjalid koolidele, väliseesti noorte õpingud Eestis, keelepäevad), neid täiendades ja laiendades.

Haridus ja eesti keele õpetus (2)

- HTMile teadaolevalt õpib 2015/2016. õppeaastal välismaal asuvates õpetuskohtades (kohalikud üldhariduskoolid, eesti pühapäevakoolid, lasteaiad, mudilasringid, seltsid) eesti keelt 3500 last, erinevaid õpetuskohti on üle 60.
- Välismaal elab palju selliseid lapsi, kes ametlikus statistikas ei kajastu ning kelleni eesti keele õppimisvõimalused ei jõua.
- Keeleõppesse on vajalik panustada, sest emakeeleoskus on oluline eeldus tagasipöördumiseks, Eestis õppimiseks ning Eesti ühiskonna- ja kultuurielus osalemiseks.

Muutused väljarändes

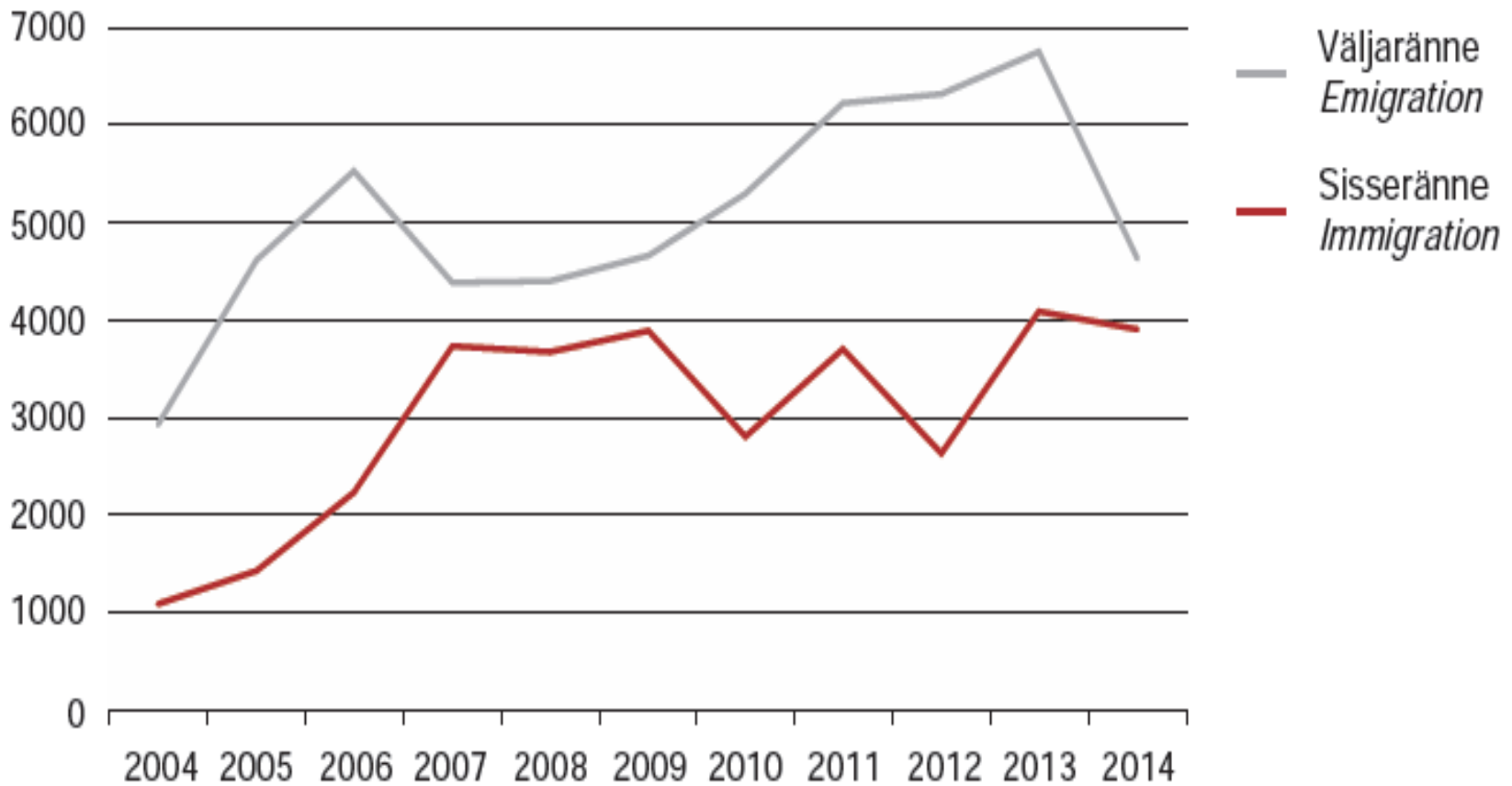
- 2014. aastal vähenes Eestis väljaränne, mille tulemusena oli rändesaldo –733. Immigreerus ligi 4000 ja emigreerus veidi üle 4600 inimese.
- Väljarännanute peamine sihtriik oli endiselt Soome, kuid sinna läinute arv on varasemast poole väiksem. Märkimisväärne hulk eesti inimesi emigreerub ka Saksamaale ja Rootsi.
- Positiivse rändesaldoga riikide hulgas on näiteks Venemaa, Ukraina ja Ameerika Ühendriigid, neist maadest saabus Eestisse rohkem inimesi, kui sinna läks.

Muutused rändes

Joonis 3. Välisränne, 2004–2014

Figure 3. External migration, 2004–2014

Muutused väliseestluses

- Väljaspool Eestit elavate eestlaste arv on ka viimase viie aasta jooksul suurenenud, kuigi mõõdukamas tempos.
- Väliseestlaskond on märgatavalt noorenenud, sh on kasvanud välismaal elavate Eesti päritolu laste arv.
- Võrreldes idadiasporaaga on eestlaste arv läänes enam kasvanud, on loodud uusi eestlaste organisatsioone Põhja- ja Lääne-Euroopas, Ameerika Ühendriikides, Kanadas ning Austraalias.
- Suurim Eesti diasporaasub hetkel Soomes - erinevate andmete/hinnangute põhjal 65 000–120 000 eestlast.
- Eestlaste arvu vähenemise tõttu idadiasporaas on tegevuse lõpetanud mitmed sealsed eestlaste organisatsioonid.

Trendid väliseestluses – kõrgendatud ootused programmile (1)

- Viimase viie aasta jooksul on uute eesti organisatsioonide loomisega kaasnenu d ka suurenenud ootused programmile.
- Enamik esitatavaid taotlusi pärineb läänediasporaast.
- Viimase paari aasta jooksul on suurenenud huvi Eestisse tagasipöördumise vastu.
- Laste tagasipöördumine seab kõrgemad nõudmised Eesti (üldharidus)koolidele ning õpetajatele.

Trendid väliseestluses – kõrgendatud ootused programmile (2)

- Programmi eelarve on püsinud muutumatuna 2009. aastast, kuigi vajadused on suurenenud igal aastal.
- Eelnev nõuab senisest säästlikumat ja efektiivsemat tööd – programmi nõukogu jälgib ja analüüsib pidevalt tegevuste otstarbekust.
- Ka piiratud ressurssidega oleme suutnud käivitada uusi tegevusi ning võimendada olemasolevaid (lastelaagrite kohtade arv, õppevara maht, toetused eesti koolidele ja kultuuriseltsidele).
- Mõnel juhul on tulnud toetusi vähendada.

Trendid väliseestluses – kõrgendatud ootused programmile (3)

- Välismaal elavate eestlaste arvu tõusu taustal analüüsib valitsus programmi võimalikku laiendamist.
- HTMi tellitud „Rahvuskaaslaste programmi (2009-2013)“ tegevuste mõju-uuring.
- Eesmärgiks on välja selgitada, kuidas 7-8 aasta taguste otsuste alusel tehtu on ennast õigustanud, milline on sihtgrupi motivatsioon, võimalused ja takistused programmis ning laiemalt Eesti ühiskonnas osalemiseks ja milliseid algatusi ning tuge nad Eesti kultuuri- ja majandusruumis osalemiseks ja võimalikuks Eestisse tagasipöördumiseks riigilt ootavad.

Rahvuskaaslaste programmi tulevik

- Programmi nõukogu on tutvustanud rahvuskaaslaste teematikat Riigikogu väliskomisjonile, ministrite kaudu oleme informeerinud valitsust ja peaministrit.
- Programmi nõukogu sõnum: „Rahvuskaaslaste teematika peab saama rohkem tähelepanu nii poliitikadokumentides kui ka eelarves. Eesti keele ja kultuuri õpetus ning identiteedi hoidmine on tagasipöördumise eeldus, kuid eestlus on märksa laiem mõiste. Inimeste vaba liikumine avatud maailmas tähendab seda, et (välis)eestlus jätkub ja areneb ning ei kaota oma tähtsust.“
- Uuringu tulemuste ja konverentsi tagasiside põhjal esitab programmi nõukogu valitsusele memorandumid.

Võimalused rahvuskaaslaste programmi arendamiseks

- Jätkata olemasolevate valdkondade ja tegevustega neid täiustades.
- Laiendada programmi uute valdkondade ja tegevustega (ettevõtlus, tööhõive jm).
- Töötada välja rahvuskaaslaste poliitika alused.

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Aitäh!

Madis Lepajõe

madis.lepajoe@hm.ee

